

MUHASHO WA PFUNZO WA GAUTENG

MULINGO WA TSHITIFIKHEITI TSHA MATIRIKI

**TSHIVENDA LUAMBO LWA DAMUNI
BAMMBIRI LA VHURARU
GIREIDI YA NTHA**

**TSHIVENDA LUAMBO LWA DAMUNI
KHIRAITHERIA YAU LINGA YA MANWALWA MALAPFU KHIRAITHERIA
(CRITERIA) YA U LINGA: ZWA U SUMBEDZA KUSHUMELE (PERFORMANCE
INDICATOR)**

MBUDZISO 1

1 U disendeka kha thoho ya mafhungo. Zwi nyanyulaho na thuthuwedzo.	Level 4 Zwo bva tshothe kha thoho ya mafhungo- Vhungomu ha mafhungo a vhu elani na mbudziso	Level 3 Zwi kwa-manyana thoho ya mafhungo A zwi tutuli dzangalelo. A huna vhukoni u disikela maipfi	Level 2 Zwo disendeka nga maanda kha thoho ya mafhungo. Hu na vhukoni ha u sika.	Level 1 Zwo disendelea nga maanda kha thoho ya mafhungo na vhukoni vhu mangadzaho vhukuma.
U Lingwa (5)	1	2	3 - 4	5
2 U peleta/ mupeleto Kushumisele kwa vhudi kwa luambo u didina	Level 4 U kundelwa u peleta maipfi othe. U shumisa maipfi nga ndila isongo fanelaho. A huna u didina.	Level 3 U kundelwa u shumisa mupeleto na u balelwa u shumisa Luambo nga ndila yo tambaho	Level 2 Vhukhaki ha mupeleto na u swaya luambo lwo kunaho vhukha khi ndi vhutuku.	Level 1 Vhukhaki vhutuku ha mupeleto. Kushumisele kwa luambo lwo kunaho. Zwi na ndeme na. U nyanyula nga maanda u didine
U Lingwa (6)	1	2 - 3	4 - 5	6
3 Tshivhumbeo tsha maanea na kushumiselwa kwa luambo	Level 4 Maanea a sa nyauli kushumisele kwa luambo a ku pfali.	Level 3 Maanea a songo fhelelaho. Maanea ane a vha na vhukha khi vhu sa pfali nga ngomu mafhungohi.	Level 2 Maanea ane a vha o fhelelaho kushumisele kwa maanea u ya nga u fhamba nana na u shumisa luambo nga ndila ya vhudi.	Level 1 U pfesesana na mashumisele a vhudi a maanea u ya nga u fhamba nana. Zwi na tshinunzi-Luambo lwo shumiswa nga ndila yo nakaho na u pfala zwavhudi hu si na vhukhaki.
U Lingwa (9)	1 - 2	3 - 4	5 - 6	7 - 8

4 Dzindimana	Level 4 Maanea o tangananaho ane ha ngo ketheleanywa nga dzindima. A huna mathomo na magumo mbonalelo ya mihumbulo yo tanganyiswa	Level 3 Hu na ndunzhe-ndumzhe ya mafhungo vhukati ha thoho ya mafhungo na dzindima fhedzi zwi songo tou fhelela zwavhudi. Mathomele vhukati na mafhedziselo zwi a vhonala-u tevhekana ha mafhungo zwi a disumbedza uri hu na dzindima.	Level 2 Hu vhonala u vho-fhekana vhukati ha thoho ya mafhungo na dzindima dzo fhambanaho. U tumana ha thoho ya mafhu ngo a zwo ngo tou fhelela zwavhudi. Mathomele, vhukati na mafhedzi selo zwi a vhonala u tevheleana hu sumbedza uri hu na dzindima.	Level 1 Ndima dzi no vhonala nga maanda u ya nga u fhamba nana. Hu na ndunzhe-ndunzhe vhukati na thoho ya maanea ha dovha ha vhana u tumekana. Vhukati ha dzindima. Mathomo, vhukati na mafhe dziselo zwi na u tevhelelana / tevhekana na u tumana.
U Lingwa (5)	1	2	3 – 4	5
5 Zwi re ngomu mathomele	Level 4 A huna mathomele	Level 3 Mathomele ane a si nyanle / nya-nyuli	Level 2 Mathomele mapfufhi a nyanyulaho.	Level 1 Mathomele o livhanywa ho na thoho na u kokodza mato na mihumbulo.
U Lingwa (3)	0	1	2	3
6 Mutumbu	Level 4 Mathomele o tangananaho a sa pfeseseiho.	Level 3 Mafhungo a sa tumahi ha nya nyuli	Level 2 O lingedza nga maanda u tumanyisa mafhungo awe.	Level 1 Mafhungo o tumekanywa na u tevhelele nywa zwavhudi zwi tutulaho dzangalelo
U Lingwa (10)	1 – 3	4 – 5	6 – 7	8 – 10
7 Mafhedziselo	Level 4 A hu na mafhedziselo	Level 3 Mafhedzi selo a sa pfeseseiho	Level 2 Mafhedzi selo a hone ha to nyanyulesa	Level 1 Mafhedziselo o teaho.
U Lingwa 3	0	1	2	3

Gumofulu: [40]

NB: GUMOFULU YA MARAGA (TOTAL MARKS)

- LUAMBO LWA DAMUNI (PRIMARY LANGUAGE)

$$\text{HG: } 40 + 40 = \frac{80}{2} = 40$$

$$\text{SG: } 25 + 25 = \frac{50}{2} = 25$$

MBUDZISO 2

TSHIVENDA LUAMBO LWA DAMUNI NA LWAVHUVHILI
(TSHIVENDA PRIMARY AND SECONDARY LANGUAGE HG & SG)
U LINGWA KHA U N'WALA VHURIFHI (MARIFHI)

1. Zwi tevhelaho zwo Luga: Adiresi Mathomele mafhedzisele	LEVELE 4 Vhulehalehi vhunzhi – u thulehula maipfi na u didina. Adiresi, khoudu a huna kana mathomele na mafhedziselo zwi songo teaho.	LEVELE 3 Vhukhakhi vhutuku fhehanwe-vho u tumuleanya maipfi na u didina. Adiresi khoudu na uri a huma thoho ya mafhungo. Mathomo na magumo a songo teaho.	LEVELE 2 U tumukanya maipfi na u didina kha adiresi Ho pfukiwa mutala dzi na hu songo teaho. Vhukhakhi ha malederedanzi na mafhedzi- seloni.	LEVELE 1 100% kha zwo fanelaho. Tshivhumbeo tsha vhudi tsha bambiri u tevhe dza thodea dzi todeaho zwothe.
U Lingwa (3)	1 – 2	1	2	3
2. Tshivhumbeo tsha vhudi tsha vhurifhi ha vhukohani na ha tshiofosi.	LEVELE 4 Vhurifhi ha vhukonani ho nwalwa sa ha tshiofisi kana ha tshiofisi sa ha vhukonani.	LEVELE 3 Vhurifhi ha tshiofisi vhu na vhukhakhi na u tahelanyana.	LEVELE 2 Kushamisele kwa tshi vhumbeo tsha vhudi hu sina vhukhakhi vhunzhi.	LEVELE 1 Huna 100% ya tshivhu mbeo tsho teaho, ho tevhe dzwa thodea dzotho dzo teaho.
U Lingwa (2)	1 – 2	1	1 – 2	2
3. Luambo na tshitaela. Thouni regisitara na dzindima / phara u ya nga u tevhekana hadzo	LEVELE 4 Thouni i si yone ine ya nea tshivhumbeo tsho vhifhaho tshi sa nyanyuli. Mathomele na mafhedziselo a zwo ngo khethekanya.	LEVELE 3 Ho lingedzwa u ita zwone. Maanea a si na ndunzhe- ndunzhe ho lingedzwa u shumisa dzindima fhedzi a zwo ngo fhelela.	LEVELE 2 Luambo na tshitaela ndzi zwone ho swikelwa ndivho khulwane mafhedziselo ndi a vhudi maanea o fhelelaho maanea o fhamba naho ho shumiswa na zwitaela zwa luambo zwo fhambanaho. Kha dzindima dzo fhambanaho.	LEVELE 1 Tshitaiti regisitara na dikishini zwo shumiswa zwa vhudi nahone ho swikelelwa tshipikwa tshihulwane. Manwalwa nga u fhambana hao. Luambo iwata- mbaho lu sina vhukhakhi khalwo.
U Lingwa				
HG: 10 SG: 8	2 1 – 2	3 – 5 3 – 4	6 – 8 5 – 6	9 – 10 7 – 8

4.	LEVELE 4	LEVELE 3	LEVELE 2	LEVELE 1
U tevhe la ha thohoya mafhungo ^	U tevhedzwa ha thoho ya mafhungo a hu ho ^	Ho kwamiwa nyana thoho ya mafhungo ^	Ho kwamiwa thoho ya mafhungo na ndivho i hone nyana ^	Vhungomu hothe ho kwama thoho ya mafhungo zwa avhudi. ^
U Lingma HG: (5) SG: (7)	1 1	2 2-3	3-4 4-5	5 6-7
			GUMOFULU	HG: 20 SG: 15

MBUDZISO 3

**KHIRAITHERIA YA U LINGA YA ZWIPIDA ZWIPFUFHI
ZWA TSHIVENDA LUAMBO LWA DAMUNI NA LUAMBO LWA VHUVHILE
(PRIMARY AND SECONDARY LANGUAGE HG AND SG)**

(Dziolayani, nothisi, muvhigo, memorandamu, Adzhenda, maambiwa a mutangano, nganeavhutshilo ya mufu, khungedzelo na dziburontsha)

1.	LEVELE 4	LEVELE 3	LEVELE 2	LEVELE 1
Tshivhumbeo tsha vhudi ^	A hongo tevhedzwa tshivhumbeo tsha vhudi	Ho tevehedzwa tshivhu mbeo nyana	Ho tevhedzwa tshivhumbeo	Tshivhu mbeo tsho tevhedzwa zwavhudivhudi
U Lingwa (6)	1	2-3	4-5	6
2.	LEVELE 4	LEVELE 3	LEVELE 2	LEVELE 1
Ho tevhedzwa thoho ya mafhungo ^	A zwi elani na zwi todeaho ho bwiwa tshothe nnda ha thoho zwire ngomu a si zwi todeaho ^ ^	Ho kwamiwa thoho ya mafhungo. Hu na ndovhulolo na u mona-mona fhethu nthihi nahone hu so ngo swikelelwa thodea. ^ ^	Ho swike lelwa thodea dzo teaho. Ndivho khulwawe yo disendeka kha thoho ya mafhungo. Zwi na mitshelo ya vhudi. ^	Ho tevhe dzwa thoho ya mafhungo zwa vhudi. Vhungo mu ndi hu todeaho. Ho swikelelwa tho dea zwavhudivhudi. ^
U Lingwa HG: 4 SG: 6	1 1	2 2	3 3-4	4 5-6
1.	LEVELE 4	LEVELE 3	LEVELE 2	LEVELE 1
Thouni ine ya todea ^ ^	Thouni ine i si vhe yone	Thouni ine i si vhe yone swi tuleu- tuku	Thouni itodeaho ^ ^	Thouni ine ya todea zwa vhu- kuma-kuma
U Lingwa HG: (10) SG: (8)	2 1-2	3-5 3-4	6-8 5-6	9-10 7-8
			GUMOFULO:	HG: 50 SG: 30

MBUDZISO 4

**KHIRAITHERIA YA U LINGWA YA ZWIPIIDA ZWIPFUFHI
LUAMBO LWA DAMUNI NA LUAMBO LWA VHUVHILI
(PRIMARY AND SECONDARY LANGUAGE HG AND SG)**

(Dzifekisi, memorandamu, dzi i-meili, milaedza, khungedzelo, dziphositara na u dadza dzifomo)

1. Tshivhumbeo tsho teaho	LEVELE 4 A hongo tevhedzwa tshivhumbeo tsho teaho.	LEVELE 3 Ho tevhedzwa nyana tshivhumbeo	LEVELE 2 Ho tevhe lwa tshivhumbeo.	LEVELE 1 Tshivhu mbeo tsho tevhedzwa nga maanda.
U Lingwa (2)	1 – 2	1	1 – 2	2
1. Thouni ya vhudi tshitaela, regisitara na ditshini ya tshivhumbeo	LEVELE 4 Thouni ine i si vhe yone na tshivhumbe o tshisa nyauli	LEVELE 3 Thouni i si yone zwituku, manwalwa a si ngo fhelelaho, hu monamo nwa fhethu huthihu	LEVELE 2 Thouni i todeaho manwaha o shuni swa nga u fhambanana hao.	LEVELE 1 Thouni ndi yone yone manwalwa othe o shumi-swa zwa vhudi a hu na vhukhaki ngauri ho shumiswa luambo lwo tambaho.
U Lingwa (5)	1	2	3 – 4	5
1. Ho Tevehedzwa thoho ya mafhungo na vhulapfu ha linwalo lipfufhi	LEVELE 4 Ho bviwa vhukuma kha thoho ya mafhungo naho nezwo lapfesa.	LEVELE 3 Ho kwamiwa thoho ya mafhungo fhedzi a ho ngo swikelelwa tshipilewa tshihulwane	LEVELE 2 Ho tevhe dzwa thoho ya mafhungo nahone ho swikelelwa tshipikwa tshihulwane	LEVELE 1 Ho tevhedzwa thoho ya mafhungo zwavhudi nga maanda.
U Lingwa (3)	1- 2	1	2	3
				GUMOFULU: 10

KHETHEKANYO YA C**MBUDZISO 5**

- 5.1 – Siphegana o vha a tshi funa Muhanelwa.
 – Muhanelwa na ene o sumbedza uri funa Siphegana nga maanda.
 – Siphegana o fhedza o bvisa na nzekiso.
 – O ita nauri Muhanelwa a funzee nga u mu isa tshikoloni.
 – Khotsi awe Muhanelwa vho vha vho hana u mu i sa tshikoloni.
 – Siphegana o badelela Muhanelwa ppanelo dzothe u swika a tshi fhedza tshikolo.
 – Muhanelwa o no vuledza pfunzo dzawe dza vhudededzi, u thoma usa takalela Siphegana.
 – Siphegana u mangala nga u tanganedza lunwalo lwa u rambiwa munyanyani wa Muhanelwa na Madavha Ralitshivha.
 – Izwo zwo amba uri Siphegana o litshiwa.
 – Muhanelwa u fhedza o malwa.
 – Muhanelwa o thuswa nga Siphegana u dzhena tshikolo, fhedzi o no fhedza pfunza dzawe u Shandukela Siphegana. **[30]**
- 5.2.1 U sala muthu ana dzangalelo la u toda u divha zwe zwa bvelela / U sia vhathu kana vhavhahi vha sa divhi zwe zwa zwa bvelela phanda. (2)
- 5.2.2 – Mathomo. (1)
 – Vhukati / U bveledza mafhungo. (1)
 – Magumo (1)
- 5.2.3 – U tswa matavha. (2)
 – U funesa tshelede. (2)
 – U ita khombo nga goloi hu si fhethu he a rumiwa hone. (2)
- 5.2.4 – Vho-Gwedugwedu vha tswa mbudzi ya Rudzani vha tshi toda u la nama yayo. (2)
 – Rudzani u fhedza nga u vha wanetshedza. (2)
 – Vho-Gwedugwedu vha fhedza nga u farwa, mbudzi ye vha tswa uri vha i thavhe, vha si tsha la na nama yayo. (2)
- 5.2.5 Ngauri nwana wavho Maguada o vha a tshi toda u vha vhulaha nge vha rengisa vhengele. (2)
- 5.2.6 – Vha a tshila. (1)
 – Vha pfela Vho-Mutengwe vhutungu. (1)
 – A vha dzhieli zwithu nzhele. (1)
 – Vha swika hune vha jiwa nga Mulandu. (1)
 – Vha a balelwa u langa bindu lavho. (1)
 – Musi vho khakha vha a shavha. (1)

- 5.2.7 – Vho-Mpabana. (1)
 – Mafhungo a u tswiwa ha thaela a vha kwama. (1)
 – Thaela li wanala ngomu goloini yavho. (1)
 – Vha a farwa. (1)
 – Vha fhedza nga u badela tshelede ye ya fhira mpimo. (1)
[30]

MBUDZISO 6

- 6.1 – Lungano lwa vhathu.
 – Vhabvumbedzwa ndi vhathu, munna na musadzi
 – Huna pfunzo, muthu a songo vha na tseda.
 – Huna thero, muthu naho a tou dzumba hani, u do vhuya a wanala linwe duvha.
 – Lu na mathomele, ri wana munna na Musadzi vhe na thaidzo ya ndala.
 – Lu na mutumbu, thaidzo i hulela nge munna a vha na tseda ya u nwa mafhi a tshi dzima vha muta wawe.
 – Lungano lwa phukha
 – Vhabvumbedzwa ndi phukha, Sankambe na Mapfene
 – Luna mathomele, Mutumbu na thasuhulo.
 – Hu shumiswa luambo lu sa kondi.
 – Vhabvumbedzwa vha hone vha na zwiito zwi no nga zwa vhathu.
 – Kha thasululo, thaidzo yo fhela nge Sankambe tsha kungele Mapfene bakoni he a fela hone.
 – Lungano hva mafhungo a kale / Sialala.
 – Hu ambiwa nga mafhungo a kale.
 – Vhaanewa ndi mafhungo a kale.
 – Ri wana Vhavenda na mudzimu Nwali Raluvhimba.
 – Huna pfunzo ya mafhungo a kale.
 – Lungano lu gudisa vhana vhurereli ha Vhavenda ha kale. **[30]**
- 6.2
 6.2.1 Luaviavi na dongololo. (2)
- 6.2.2
 – Tsiko
 – Hu ambiwa nga ha tsiko.
 – Mafhungo adzo a dzhiwa e mafhungo angoho.
 – Vha anetsheli vhadzo ndi vhathu vhahuiwane.
 – Kanzhi idzi ngano dzi kwama vhadzimu na Mudzimu.
 – Vhabvumbedzwa ndi phukha, vhathu na vhadzimu.
 – Luna mathomele, mutumbu na thasululo
 – Luna pfunzo. (6)
- 6.2.3 – Luaviavi (2)
 – Dongololo
- 6.3.1 U beba a si u ka muroho. (1)
 6.3.2 Ntsa ya la munawa a i humi. (1)
 6.3.3 A ri dzheni nari ri sin a mmbwa. (1)
 6.3.4 U sa pfa hu tunya mavhudzi. (1)

- 6.4
- U mvumvusa. (1)
  - U tutula muhumbulo. (1)
  - U gudisa vhana u shumisana na u pfesesana. (1)
  - U pfumisa luambo lwa vhana. (1)
  - U gudisa vhana u tshilisana. (1)
- 6.5
- Dza vhathu vhahulwane. (1)
  - Dza vhana. (1)
  - Dza vhurereli. (1)
  - Dza vhusha. (1)
  - Dza dombani. (1)
  - Dza mulani. (1)
- 6.6
- Nga Muthannga wa goswi na khonani yawe. (1)
  - Vhone vho vha vha tshi ya u toda mushumo. (1)
  - Muthannga wa goswi o hana vha tshila mbi nga hone vhugoswi. (1)
  - A tshi vuwa o wana mbuvha i siho nahone a songo tsha edela
vhukati. (1)
  - O fhedza a tshi humbela khonani yawe uri i edele nthu hawe (1)
  - Muthannga wa goswi u fhedza nga edela o tumba nga hone
vhugoswi. (1)

[30]

GUMOFULU: 120